

INTERNATIONAL REVIEW OF MIGRATION AND REFUGEE STUDIES

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/en/pub/irmrs>

Araştırma Makalesi • Research Article

Habeas Corpus ve Özgürlüğün Sınırları: ABD Mahkemelerinde Vatandaşlara, Göçmenlere ve Tutuklulara Uygulanmasını Analiz Etmek için Bir Çerçeve

Soner AKIN*

^a Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Hatay / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-2403-8041

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 22 Ocak 2025

Kabul tarihi: 5 Nisan 2025

Anahtar Kelimeler:

Habeas Corpus,
ABD Anayasa Hukuku,
Bireysel Özgürlükler,
Göçmen Hakları,
Terörle Mücadele

ÖZ

Bu çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Habeas Corpus kurumunun tarihsel evrimini ve farklı gruplara uygulanışını sistematik bir çerçevede analiz etmeyi amaçlamaktadır. Makale, bireyin özgürlüğünü keyfi devlet uygulamalarına karşı koruyan bu kadim hukuk aracının işlevselliğini üç ana kategori üzerinden incelemektedir: vatandaşlar, göçmenler ve ABD toprakları dışında tutulan yabancı savaşçılar. Ex parte Milligan (1866), Zadvydas v. Davis (2001), Jennings v. Rodriguez (2018), Rasul v. Bush (2004) ve Boumediene v. Bush (2008) gibi çığır açan Yüksek Mahkeme kararları üzerinden ilerleyen çalışma, Habeas Corpus'un iç savaş, göçmen gözetimi ve küresel terörle mücadele gibi farklı kriz bağlamlarında nasıl bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Analiz, bu hakkın, coğrafi sınırların ve hukuki statülerin ötesinde, devlet iktidarının sınırlarını çizmede ve bireysel özgürlüğün nihai garantörü olmada nasıl merkezi bir role sahip olduğunu kanıtlamaktadır. İnceleme çerçevesinde, Habeas Corpus'un, ABD anayasal demokrasisinde süregelen bir güç ve özgürlük mücadelesinin temel taşı olduğu argümanı savunulmaktadır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: January 22, 2025

Accepted: April 5, 2025

Keywords:

Habeas Corpus,
U.S. Constitutional Law,
Individual Liberties,
Immigrant Rights,
Counterterrorism

ABSTRACT

This study aims to systematically analyze the historical evolution of the Habeas Corpus institution in the United States and its application to different groups. The article examines the functionality of this ancient legal instrument, which protects individual liberty against arbitrary state actions, through three main categories: citizens, immigrants, and foreign combatants detained outside U.S. territory. Progressing through landmark Supreme Court decisions such as Ex parte Milligan (1866), Zadvydas v. Davis (2001), Jennings v. Rodriguez (2018), Rasul v. Bush (2004), and Boumediene v. Bush (2008), the study demonstrates how Habeas Corpus functioned in various crisis contexts, including the Civil War, immigrant detention, and global counterterrorism. The analysis shows that this right plays a central role in delineating the limits of state power and serving as the ultimate guarantor of individual freedom, transcending geographic boundaries and legal statuses. Within this framework, the study argues that Habeas Corpus constitutes a cornerstone of the ongoing struggle between power and liberty in U.S. constitutional democracy.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: mailto:sakin@mku.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

This study provides a systematic and tripartite analytical framework for examining the evolution and application of the writ of Habeas Corpus within the United States legal system. Often termed the "Great Writ," Habeas Corpus serves as the fundamental legal instrument against arbitrary state detention, demanding that the government justify the imprisonment of an individual before a neutral judiciary. This paper argues that the history of Habeas Corpus in America is a continuous struggle to define the boundaries of liberty, a struggle most evident during national crises. Through an analysis of landmark Supreme Court cases, this work demonstrates how the writ's application has expanded and contracted across three distinct categories of detainees: citizens, immigrants, and foreign detainees held extraterritorially, each category representing a unique frontier in the battle between state power and individual freedom.

The proposed framework analyzes these cases through three intersecting lenses: (i) scope (*who can claim the right?*), (ii) context (*under what circumstances is it invoked?*), and (iii) core question (*what aspect of detention is being challenged?*). Indeed, this structure allows for a nuanced comparison of how the writ functions across different legal and geopolitical landscapes.

The first category, citizens and the challenge of martial law, is established through the seminal case of *Ex parte Milligan* (1866). During the Civil War, Abraham Lincoln suspended Habeas Corpus and authorized military tribunals for civilians. Milligan, a civilian accused of disloyalty, was sentenced to death by such a tribunal. The Supreme Court's courageous ruling held that military courts could not try civilians where civil courts were open and functioning. This decision became a cornerstone of civil liberties, asserting that the Constitution applies even during emergencies, thereby placing a critical limit on executive power and protecting citizens from arbitrary military detention.

The second category explores immigration law and the rights of non-citizens, where Habeas Corpus litigation is most frequent today. This section focuses on two pivotal cases. In *Zadvydas v. Davis* (2001), the Court addressed the indefinite detention of immigrants who had received final orders of removal but could not be deported because no country would accept them. The Court ruled that such indefinite detention raised serious constitutional concerns and mandated that detention must be limited to a "reasonably foreseeable" period, effectively establishing a six-month benchmark. Later, in *Jennings v. Rodriguez* (2018), the Court grappled with the prolonged detention of immigrants awaiting deportation or asylum hearings without a bond hearing. While the ruling was more technical, it underscored the critical role of Habeas Corpus as the primary vehicle for detained immigrants to challenge the duration and conditions of their confinement, pushing the contentious policy debate back to Congress.

The third category analyzes extraterritorial application and the war on terror, which globalized the Habeas debate. Following the 9/11 attacks, the U.S. detained hundreds of foreign nationals at the Guantanamo Bay Naval Base, claiming they were "enemy

combatants" devoid of constitutional rights. In *Rasul v. Bush* (2004), the Court held that U.S. statutes conferred Habeas Corpus rights to detainees at Guantanamo by virtue of its exclusive and perpetual U.S. control. Congress responded by attempting to strip these rights via the Military Commissions Act. This led to the monumental decision in *Boumediene v. Bush* (2008), where the Court declared that the Constitution's Habeas Corpus guarantee is not limited by sovereignty formalisms and applies to detainees at Guantanamo. It struck down the congressional statute as an unconstitutional suspension of the writ, affirming that the Constitution has a functional application beyond U.S. borders and reinforcing the system of checks and balances.

A comparative analysis of these categories reveals a consistent pattern: during periods of profound crisis—the Civil War, immigration crises, and the War on Terror—the executive and legislative branches have sought to expand detention powers. The judiciary, often through Habeas Corpus, has served as a crucial bulwark, albeit with varying degrees of assertiveness, to reaffirm the primacy of individual liberty and due process. The writ has proven to be remarkably adaptable, evolving from a protection for citizens against martial law to a key mechanism for immigrants challenging indefinite detention and finally to a right extended to foreign combatants in an extraterritorial prison.

In conclusion, this study posits that the story of Habeas Corpus in America is the story of liberty itself—a constant negotiation of its boundaries. The writ remains the ultimate legal check on state power, and its application to citizens, immigrants, and foreign detainees demonstrates its indispensable role in a constitutional democracy. The analytical framework presented provides a robust tool for understanding this evolution and for assessing the writ's future efficacy in confronting emerging state challenges and new realms of detention.

Giriş

Habeas Corpus, devletin keyfi gücüne karşı bireyin özgürlüğünü garanti altına alan, Anglo,Amerikan hukuk geleneğinin en kadim ve saygıdeğer hukuk enstrümanlarından biridir. Latince "bedene sahip ol" anlamına gelen bu "Büyük Yazılı Emir" (The Great Writ), basit ancak devrim niteliğindeki bir prensibe dayanır: *hiçkimse, kendisini hapseden otoriteye neden ve hangi yetkiyle tutuklu olduğunu sormak hakkından mahrum bırakılamaz* (Mishkin, 1965, s.71). Bir bireyi özgürlüğünden alıkoyan herhangi bir kamu otoritesi, bu eyleminin hukuki dayanağını bağımsız bir yargıç önünde makul ve yasal gerekçelerle ispatlamak zorundadır. Bu temel prensip, hukukun üstünlüğünün keyfi yönetime karşı en önemli zaferlerinden biri olarak kabul edilir. Özellikle ulusal güvenlik tehditleri, kitlesel göç dalgaları veya olağanüstü hal rejimleri gibi kriz dönemlerinde, *Habeas Corpus*, bireyi devletin sınırsız ve denetimsiz gücüne karşı koruyan nihai hukuki kalkan işlevi görür. Bu makale, işte bu kadim hukuk aracının Amerika Birleşik Devletleri'ndeki serüvenini, özellikle de en sınanmış olduğu üç kritik alandaki uygulamasını mercek altına almayı amaçlamaktadır (Glass, 1934, s.1329; Wert, 2023, s.57).

Habeas Corpus'un kökleri, İngiliz ortak hukukunun derinliklerine, 1215 Magna Carta'ya kadar uzanan bir özgürlük mücadelesine dayanır. İngiltere'de 1679'da kabul edilen Habeas Corpus Yasası, bu hakkı yazılı ve sistematik bir hale getirerek, kraliyetin muhaliflerini yargısız ve süresiz bir şekilde hapsedme yeteneğini büyük ölçüde kısıtlamıştır (Rolston ve Davidson, 2023, s. 51). Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın fikri temellerini atan kurucu babalar, bu geleneği doğrudan miras aldılar ve onu yeni ulusun anayasal temelini ayrılmaz bir parçası haline getirdiler. ABD Anayasası'nın birinci maddesinin dokuzuncu fıkrası, Kongre'ye çok açık ve önemli bir sınırlama getirir: "*Habeas Corpus* yazılı emri, isyan veya işgal halinde kamu güvenliği için gerekli olmadıkça, askıya alınmaz." Bu hüküm, yazarları tarafından o kadar önemli görülmüştür ki, Anayasa'da doğrudan ve açıkça ismi geçen tek bireysel haktır. Devlet iktidarının en tehlikeli olduğu zamanlarda dahi, bireyin özgürlüğünün ancak olağanüstü koşullarda ve en üst düzeyde bir yasama kararıyla sınırlanabileceğini vurgular. Bu anayasal çerçeve, ABD tarihi boyunca yaşanan sayısız iç ve dış krizde, birey ile devlet arasındaki ilişkiyi tanımlayan temel mücadele alanı olagelmıştır (Larkin, 2021, s.672).

Mevcut literatür, *Habeas Corpus*'u çoğunlukla tek bir perspektiften (örneğin, sadece göçmenlik hukuku veya sadece ulusal güvenlik bağlamında) inceleme eğilimindedir. Bu çalışma, yazının evrimini daha bütüncül ve mukayeseli bir şekilde kavrayabilmek için üç boyutlu yeni bir analitik çerçeve önermektedir. Bu çerçeve, farklı dava örneklerini sistematik bir şekilde analiz etmeyi ve birbiriyle ilişkilendirmeyi mümkün kılar. İlk boyut *kapsam(scope)* sorusuyla ilgilidir: "Bu temel hak kimlere tanınmaktadır? Sadece ABD vatandaşları mı, yoksa topraklarındaki yabancılar da bu haktan yararlanabilir mi? Peki ya ABD toprakları dışında tutulan yabancılar?" İkinci boyut *bağlam (context)* ile ilgilidir: "Habeas Corpus hakkı hangi koşullar altında, hangi tür krizlerin gölgesinde sınanmaktadır?" Bu bağlam, bir iç savaş, bir göçmenlik krizi veya küresel bir terörle mücadele savaşı olabilir. Üçüncü ve son boyut ise *temel soru (core question)* odaklıdır: "Dava, gözümlüğünün hangi yönünü sorgulamaktadır? Gözümlüğünün yasal sebebinin mi, süresinin mi, koşullarını mı yoksa gözümlüğüne alma yetkisinin kaynağını ve meşruiyetini mi?" Buradan hareketle bu üçlü çerçeve (*kapsam, bağlam, temel soru*),

Milligan'dan Boumediene'e uzanan kritik Yüksek Mahkeme kararlarını anlamlandırmak için kullanışlı bir harita sunacaktır (Schroeder, 2021, s.51).

Bu makale, söz konusu analitik çerçeveyi, ABD Yüksek Mahkemesi'nin Habeas Corpus doktrinini şekillendiren en önemli ve çığır açıcı beş kararı üzerinden somutlaştırmayı ve test etmeyi hedeflemektedir. Çalışmanın ana argümanı, Habeas Corpus'un statik ve değişmez bir hak olmadığı, aksine, ulusal krizlerin baskısı altında sürekli olarak yeniden tanımlanan, genişleyen ve derinleşen dinamik bir anayasal güvence olduğudur. Makale, bu evrimsel süreci, üç ana kategoride inceleyecektir: İlk olarak, *Ex parte Milligan* (1866) davası üzerinden, bir iç savaş bağlamında vatandaşların askeri iktidara karşı nasıl korunduğu analiz edilecektir (Davis, 2024, s.19; Jackson, 2004, s.17). İkinci olarak, *Zadvydas v. Davis* (2001) ve *Jennings v. Rodriguez* (2018) davaları, göçmenlik krizleri bağlamında yabancıların ve göçmenlerin süresiz ve hukuki olmayan gözaltına karşı verdikleri mücadelede Habeas Corpus'un nasıl hayati bir rol oynadığını gösterecektir (Martin, 2001, s.53; Medrano, 2018, s. 612). Son olarak, *Rasul v. Bush* (2004) ve *Boumediene v. Bush* (2008) davaları, terörle mücadele savaşı bağlamında, ABD toprakları dışında tutulan "düşman savaşçıların" dahi bu tarihi yazılı emirden yararlanabilmesi için anayasal mücadelenin nasıl küresel bir boyuta taşındığını ortaya koyacaktır (Sloss, 2004, s.792; Chesney, 2008, s.851). Nihai olarak, bu çalışma, tüm bu görünüşte farklı olan durumların altında yatan ortak temayı vurgulamayı amaçlar: Özgürlük, ancak devletin gücünün sınırlandırılması ve her koşulda sorgulanabilir kılınmasıyla garanti altına alınabilir. Habeas Corpus, bu süreklilik arz eden mücadelenin en güçlü sembolü ve en etkili aracı olmaya devam etmektedir.

1. Vatandaşlar ve Olağanüstü Hal Rejimleri: İç Savaş'tan Bir Ders

Amerika Birleşik Devletleri tarihinde federal iktidarın vatandaşların temel hakları üzerindeki en radikal genişlemesi, hiç şüphesiz, ulusal bir varoluş krizi olan İç Savaş (1861,1865) döneminde yaşanmıştır. Anayasanın kendisi de bir uzlaşma metni olan genç bir ulus, kölelik kurumunun merkezinde yer aldığı derin bir anayasal ve ahlaki bölünmeyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. İsyan eden Konfedere devletlere karşı birliği korumak amacıyla yürütülen bu total savaş, Başkan Abraham Lincoln'ü, Anayasa'da açıkça tanımlanmamış olağanüstü yetkileri üstlenmeye ve geleneksel sivil özgürlükler dengesini kökten bir şekilde yeniden düşünmeye zorlamıştır. Bu bağlamda, savaşın gerekli kıldığı önlemler ile anayasal demokrasinin kalbinde yatan özgürlükler arasındaki gerilim, en keskin ifadesini Başkan Lincoln'ün Habeas Corpus hakkını askıya alma kararında bulmuştur. Bu dönem, savaşın ateşi içinde dahi hukukun üstünlüğünü muhafaza etmenin zorluklarını ve önemini gösteren kritik bir laboratuvar işlevi görmüştür. *Ex parte Milligan* davası ise, bu laboratuvardan çıkan en parlak ve en kalıcı hukuki prensibi temsil eder: Sivil mahkemelerin işler durumunda olduğu yerde, askeri iktidar sivil bir vatandaşın özgürlüğünü sona erdiremez (Faith, 2018, s.156).

İç Savaş'ın patlak vermesiyle birlikte Başkan Lincoln, öncelikle isyancı devletlere komşu olan ve stratejik öneme sahip sınır eyaletlerinde olmak üzere, bir dizi olağanüstü önlem alma yoluna gitmiştir. Kongre henüz oturumda olmadığı için Lincoln, bu önlemleri tek taraflı

olarak, anayasanın yürütme erkinin "Başkomutan" yetkisine dayanarak uygulamaya koymuştur. Bu önlemlerin en radikali ve en çok tartışma yaratanı, Nisan 1861'de Baltimore ile Washington, D.C. arasındaki askeri nakliye hatlarını koruma gerekçesiyle, Habeas Corpus yazılı emrinin askıya alınmasıydı. Lincoln, bu kararıyla, askeri makamların, şüpheli isyancıları ve onların sempatanlarını, sivil mahkemelere çıkarılmaksızın ve yargısal bir inceleme olmaksızın gözaltında tutabilmesinin önünü açmış oldu. Bu yetki, zaman içinde ülke geneline yayıldı ve binlerce kişinin keyfi bir şekilde tutuklanmasına zemin hazırladı. Lincoln'ün bu hamlesi, anayasal bir ikilemi gündeme getiriyordu: Bir bütün olarak birliğin ve anayasal düzenin hayatta kalmasını sağlamak için, o düzenin bireylere sağladığı en temel özgürlük garantilerinden geçici olarak feragat etmek meşru muydu? Lincoln, bu soruya "evet" yanıtını vererek, devletin bekası ile bireyin özgürlüğü arasında, Amerikan anayasal tarihine damgasını vuracak bir öncelik tercihi yapmış oluyordu. Bu dönemde, sivil mahkemeler tarafından serbest bırakılan birçok kişi, askeri makamlar tarafından hemen yeniden gözaltına alınıyordu, bu da yargısal otorite ile askeri otorite arasında doğrudan bir çatışma yaratıyordu (Arkin, 1995, s.8-12).

Ex parte Milligan davası, İç Savaş'ın sona ermesinden sonra görülmüş olmasına rağmen, savaş sırasında uygulanan askeri yargılamaların anayasallığını sorgulayan en önemli davadır. Lambdin P. Milligan, Indiana eyaletinde yaşayan ve Konfederasyon'a sempati duyduğu iddia edilen bir sivil vatandaştı. Askeri bir komisyon tarafından isyana yardım etmek suçundan yargılanmış, suçlu bulunmuş ve 1864'te asılarak idam cezasına çarptırılmıştır. Davanın temel anayasal sorunu, sivil mahkemelerin açık ve işler durumda olduğu bir eyalette, bir sivil vatandaşın askeri bir mahkeme tarafından yargılanabilmesinin anayasaya uygun olup olmadığıydı. Milligan'ın temyiz avukatları, Anayasa'nın Beşinci ve Altıncı Değişikliklerinde yer alan büyük jüri tarafından suçlanma ve adil yargılanma hakkı gibi güvencelerin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. 1866 yılında, savaşın bitiminden sonra kararı açıklayan Yüksek Mahkeme, oy birliğiyle Milligan'ın lehine karar vermiştir. Kararın gerekçesini yazan Yargıç David Davis, Amerikan anayasal hukuk tarihindeki en güçlü sivil özgürlük beyanlarından birini kaleme almıştır. Burada, Davis, Anayasa'nın, "*savaşın fırtına ve kasırgasında olduğu kadar barışın dingin ışıltısında da*" uygulandığını vurgulamıştır. Mahkeme, sivil mahkemelerin işler durumda olduğu bölgelerde, askeri mahkemelerin sivil vatandaşları yargılayamayacağına hükmetmiştir. Askeri yargı yetkisinin, düşman işgali altındaki topraklar veya sivil mahkemelerin kapalı olduğu, fiili savaş bölgeleri gibi olağanüstü durumlarla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Milligan'ın askeri mahkeme tarafından mahkum edilmesi anayasaya aykırı bulunmuş ve derhal serbest bırakılması emredilmiştir. Bu karar, keyfi yürütme yetkisine karşı bir zafer ve hukukun üstünlüğünün bir teyidi olarak tarihe geçmiştir (Yoo, 2009, s. 15-18).

Ex parte Milligan kararı, Amerikan anayasal demokrasisi için yalnızca geçmişe dönük bir düzeltme değil, aynı zamanda geleceğe yönelik kalıcı ve güçlü bir prensip olmuştur. Karar, olağanüstü hallerin, anayasal düzeni ve bireyin temel haklarını tamamen askıya alan birer mazeret olarak kullanılmayacağını ortaya koymuştur. *Milligan prensibi*, ulusal güvenlik tehditlerinin en yoğun olduğu anlarda dahi, devlet iktidarının anayasal sınırlar içinde kalması gerektiğini ve yargının nihai denetleyici rolünü koruması gerektiğini ısrarla vurgular. Bu miras, 20. ve 21. yüzyıllarda, ulusun yaşadığı diğer kriz dönemlerinde defalarca gündeme gelmiş ve

test edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Japon asıllı Amerikan vatandaşlarının enterne edilmesi gibi Milligan ile doğrudan çelişen uygulamalar, bu prensibin ne kadar kolay göz ardı edilebileceğini göstermiştir. Ancak, 11 Eylül saldırıları sonrasında yaşanan *Guantanamo* tartışmalarında, Rasul ve Boumediene davalarında olduğu gibi, Milligan yeniden canlanmış ve Yüksek Mahkeme, sınır ötesindeki tutuklular için dahi olsa, keyfi gözaltıya karşı anayasal güvence arayışında bu karara atıfta bulunmuştur. Milligan, savaşın ve terörün yarattığı korku ortamında, hukukun sükunetle ve adaletle hükmetmesi gerektiğini hatırlatan sürekli bir anayasal pusula işlevi görmektedir. Sonuç olarak, bu dava, anayasanın bir lütuf değil, bir gereklilik olduğunu; özgürlüklerin en çok tehdit altında olduğu zamanlarda en çok korunmaya ihtiyaç duyduğunu öğreten kalıcı bir ders olarak hukuk tarihindeki yerini korumaktadır (Meltzer, 2008, s. 33; Hafetz, 2011, s.5-10; Fallon, 2010, s.355-359).

2. Göçmenlik Hukukunda Habeas Corpus: Belirsiz Gözaltına Karşı Bir Kalkan

Amerika Birleşik Devletleri'nde göçmenlik hukuku, bireysel özgürlükler ile devletin egemenlik yetkisi arasındaki en keskin gerilimlerin yaşandığı hukuk alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu gerilimin en somut tezahürü ise, göçmen gözaltı uygulamalarında ortaya çıkmaktadır. Göçmenlik ve vatandaşlık statüsünden kaynaklanan hukuki belirsizlikler, bireylerin aylarca, hatta yıllarca, çoğu zaman belirsiz bir süre boyunca gözaltında tutulabilmesine olanak tanımaktadır. Tam bu noktada, *Habeas Corpus* yazılı emri, özgürlüğünden mahrum bırakılan her bireyin, devletin bu uygulamasının hukulüğünü bir yargıç önünde sorgulayabilmesi için en temel ve etkili hukuki mekanizma olarak devreye girmektedir. Göçmenlik hukukunda *Habeas Corpus*, keyfi ve süresiz gözaltına karşı nihai hukuki kalkan işlevi görerek, yürütme organının sınırsız bir tutuklama yetkisine sahip olmadığını anayasal bir ilke olarak tesis etmeye çalışmaktadır. Bu mücadele, özünde, bir ülkenin sınırlarını kontrol etme hakkı ile o sınırlar içindeki her insanın temel özgürlüğü arasında kurulması gereken denge arayışdır (Motomura, 2005, s.103-107).

Göçmen gözaltını, ceza hukukundaki tutukluluk halinden ayıran temel nitelik, onun cezai değil, idari bir nitelik taşımasıdır. Gözaltının amacı, genellikle, bir suç işlediği iddia edilen kişiyi yargı önüne çıkarmak değil, sınır dışı etme prosedürünü yürütmek veya toplumun geri kalanından geçici olarak ayırmaktır. Ancak bu idari nitelik, uygulamada cezai bir sonuç doğurmakta ve bireyler, cezai bir hüküm olmaksızın, cezaevi benzeri koşullarda ve çoğu zaman çok daha uzun sürelerle özgürlüklerinden mahrum kalmaktadırlar. Göçmen gözaltı merkezleri, cezaevlerinden farklı yasal statülere sahip olsalar da, fiziksel kısıtlamalar ve birey üzerindeki kontrol açısından benzerlikler taşımaktadır. Hukuki mücadelenin merkezinde, bu idari gözaltının süresi ve koşullarına ilişkin anayasal sınırlamaların olup olmadığı sorusu yatmaktadır. Beşinci Değişiklik'te düzenlenen "yasal usul" (due process) garantisi, hiçbir kişinin "hayat, özgürlük veya mülkiyet" hakkının, adil ve makul bir yargılama olmaksızın devlet tarafından elinden alınamayacağını hükme bağlamaktadır. Dolayısıyla, süresiz ve belirsiz bir idari gözaltının, özgürlük hakkı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturduğu ve yasal usul

ilkesiyle bağdaşmadığı argümanı, *Habeas Corpus* başvurularının temel dayanağını oluşturmaktadır (Margulies, 2019, s.416).

Zadvydas v. Davis davası, göçmenlik hukukunda Habeas Corpus mücadelesinin dönüm noktası niteliğindeki kararlarından biridir. Davanın konusu, sınır dışı edilmeleri kesinleşmiş ancak kendi vatandaşlığını taşıdığı ülke dahil olmak üzere *hiçbir ülke tarafından kabul edilmeyen* kişilerin durumudur. Göçmenlik kanunları, bu kişilerin 90 günlük "çıkarılma dönemi" boyunca gözaltında tutulmasına izin veriyordu. Ancak uygulamada, sınır dışı edilemedikleri sürece gözaltında kalmaya devam ediyorlardı, bu da fiilen ömür boyu hapis anlamına gelebiliyordu. Yüksek Mahkeme, 5'e 4 çoğunlukla verdiği kararda, bir göçmenin sınır dışı edilemiyor olmasının, onun süresiz olarak gözaltında tutulması için yeterli bir gerekçe oluşturmadığına hükmetmiştir. Mahkeme, göçmenlik kanunlarının, belirsiz ve süresiz bir gözaltına izin verecek şekilde yorumlanamayacağını, zira böyle bir yorumun anayasanın yasal usul ilkesiyle açık bir çatışma içinde olacağını da vurgulamıştır. Bu karar, gözaltının makul bir süreyle sınırlı olması gerektiği prensibini getirdi ve bu sürenin pratikte altı ay olarak anlaşılabilirliğini belirtmektedir. Altı aylık süre sonunda, hala sınır dışı edilmemiş olan ve sınır dışı edilme ihtimalinin makul bir şekilde öngörülebilir olmadığı kişilerin serbest bırakılması gerektiğini hükme bağlamıştır. Bu karar, binlerce "kaldırım serserisi" olarak anılan göçmenin serbest bırakılmasını sağlayarak, göçmen gözaltı rejimine anayasal bir sınırlama getirmiştir (Martin, 2001, s. 51; Jordan, 2002, s.108-111)

Zadvydas kararının açtığı yolda ilerleyen bir diğer önemli dava ise *Jennings v. Rodriguez* davasıdır. Bu dava, sınır dışı prosedürü devam eden veya sığınma talebinde bulunan göçmenlerin, aylarca hatta yıllarca, kefaletle serbest bırakılma imkanı olmaksızın gözaltında tutulup tutulamayacağı sorusuna odaklanmıştır. Dokuzuncu Circuit Temyiz Mahkemesi, uzun süreli gözaltının anayasal olabilmesi için, gözaltına alınan kişiye, gözaltının devam etmesini gerektiren koşulları tartışabileceği periyodik duruşma hakkı ve kefaletle serbest bırakılma hakkı tanınması gerektiğine hükmetmişti. Ancak Yüksek Mahkeme, 5'e 3 çoğunlukla verdiği kararla, bu yorumu reddetmiştir. Mahkeme, göçmenlik kanun metninin, bu tür bir duruşma veya kefalet hakkını açık bir şekilde düzenlemediğini, dolayısıyla mahkemelerin kanuna böyle bir hak ekleyemeyeceğini belirtmiştir. Karar, yasama organının iradesine saygı (judicial deference) prensibinin bir yansımasıydı. Mahkeme, sorunun çözümünün, göçmenlik kanunlarında gerekli değişiklikleri yapmak üzere Kongre'de olduğunu ima etmiştir. Bu karar, pratikte, yüzlerce göçmenin uzun süreler boyunca gözaltında kalmasına yol açan bir hukuki boşluk yaratmıştır. *Jennings* kararı, göçmenlik alanında anayasal hakların korunmasında, yargının rolünün sınırlarını ve yasama organının nihai sorumluluğunu gözler önüne sermiştir (Satiya, 2004, s.253; Bianco, 2017, s.40).

Zadvydas ve *Jennings* kararları, göçmenlik hukukunda Habeas Corpus'un gücünü ve sınırlarını ortaya koymaktadır. *Zadvydas*, yargının, yürütmenin keyfi gözaltı uygulamalarına anayasal bir sınırlama getirebileceğini göstermiştir. Ancak *Jennings* kararı, bu korumanın, Kongre'nin çıkardığı yasaların izin verdiği ölçüde olduğunu ve yargının, yasama organının açık ifadesi olmadan haklar yaratamayacağını hatırlatmıştır. Bu durum, politika ile hukuk arasında derin bir gerilim yaratmaktadır (Bianco, 2017, s.42). Göçmenlik politikası, siyasi

dalgalanmalara ve kamuoyu tepkilerine açık bir alandır. Sıkı göçmenlik politikaları, seçmen tabanına hitap eden bir siyasi söylem aracı olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Hukuk ise, istikrar, öngörülebilirlik ve temel hakların korunması ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Jennings kararı sonrasında, uzun süreli gözaltı pratikte devam etmekte, göçmenler için Habeas Corpus başvuruları, gözaltı koşullarının ağırlığı veya bireysel durumların değerlendirilmesi gibi daha dar konularla sınırlı kalmaktadır. Sonuç olarak, göçmenlik hukukunda Habeas Corpus, belirsiz gözaltına karşı güçlü ancak kırılabilir bir kalkandır. Etkinliği, nihai olarak, yargıçların anayasaya bağlılığının yanı sıra, yasama organının insan onuruna saygılı bir göçmenlik rejimi inşa etme siyasi iradesine bağlıdır. Bu mücadele, devletin sınır kontrolü hakkı ile bireyin özgürlük hakkı arasındaki dengeyi arama çabasının devam ettiğini göstermektedir.

3. Anayasanın Uzun Kolu: Sınır Ötesi Gözaltı ve "Düşman Savaşçılar"

11 Eylül 2001 saldırıları, uluslararası ilişkileri, güvenlik politikalarını ve hukuku derinden sarsarken, Amerika Birleşik Devletleri'nde anayasal hakların coğrafi ve kişisel sınırlarına dair en zorlu sınavlardan birinin yaşanmasına neden olmuştur. Yürütme organı, ulusun bu varoluşsal tehdit karşısında kendini savunma hakkını sonuna kadar kullanması gerektiğini savunurken, anayasa hukukçuları ve insan hakları savunucuları, temel özgürlüklerin en karanlık zamanlarda dahi korunmasının bir demokrasinin gerçek sınavı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu ikilemin somutlaştığı yer, Küba'nın Guantanamo Körfezi'ndeki ABD deniz üssü olmuştur. Bu bölge, ABD'nin tam kontrolü altında olmakla birlikte, teknik olarak Küba toprağı sayıldığı için yürütme organı burayı bir "hukuk dışı bölge" olarak tanımlayarak, burada tutulan kişilerin anayasal ve uluslararası hukuktan doğan hiçbir haktan yararlanamayacağını iddia etmiştir. "Düşman savaşçı" olarak etiketlenen bireyler, belirsiz bir geleceğe kadar, yargılanmadan, avukatlarıyla görüşmeden veya aileleriyle temasa geçmeden gözaltında tutulmuşlardır. Bu durum, Amerikan anayasal tarihinde temel bir soruyu gündeme getirmiştir: *ABD Anayasası'nın güvenceleri, ABD toprakları dışında tutulan yabancı uyruklu kişileri de kapsar mı?* Rasul v. Bush ve Boumediene v. Bush davaları, bu soruya verilen cevaplarla, anayasanın sınır ötesi uygulanabilirliğine dair çığır açıcı prensipler ortaya koymuştur (Federman, 2010, s.219- 221; Pope, 2005, s.335; Neuman, 2010, s.554).

11 Eylül saldırılarının hemen ardından Kongre, Başkan George W. Bush'a "11 Eylül saldırılarını gerçekleştirenleri, onlara yardım edenleri veya onları barındıranları" cezalandırmak için "gerekli ve uygun olan tüm kuvveti" kullanma yetkisi veren bir Otorizasyon Kullanımı (AUMF) yasasını kabul etmiştir. Bu geniş yetki, yürütme organı tarafından, Afganistan'da ve dünyanın diğer bölgelerinde yakalanan yüzlerce kişiyi, geleneksel savaş hukuku kurallarına veya ceza hukuku usullerine tabi olmaksızın, süresiz olarak gözaltında tutmak için kullanılmıştır. Bu kişiler, "yasa dışı düşman savaşçılar" olarak sınıflandırılmıştır. Bu yeni hukuki kategori, onları hem geleneksel savaş esirlerinin (Cenevre Sözleşmeleri'nin koruması altında) hem de sivil suçluların (anayasal yargılama haklarına sahip) statüsünün dışına çıkarmıştır. Guantanamo Körfezi, bu stratejinin fiziksel tezahürü olarak seçildi. Yürütme organının hukuki argümanı, üssün teknik olarak yabancı toprak olması ve tutukluların yabancı

uyruklu olması nedeniyle, ABD mahkemelerinin bu kişilerin Habeas Corpus başvurularını dinlemek için yargı yetkisinin bulunmadığı yönündeydi. Bu, hukukun uygulanmadığı mutlak bir yargı yetkisi iddiasıydı ve modern Amerikan tarihinde benzeri görülmemiş bir durumu temsil ediyordu (Fallon, 2010, s.373; Meyerstein, 2007, s.343).

Rasul v. Bush davası, yürütme organının bu iddiasına karşı açılan ilk büyük hukuki meydan okumaydı. İki Avustralya ve on iki Kuveyt vatandaşı, Afganistan'da yakalanmış ve Guantanamo'da gözaltına alınmıştı. Avukatları, müvekkillerinin herhangi bir suçlamaya veya yargılamaya tabi tutulmadan gözaltında tutulmalarının hukuka aykırı olduğunu ve *Habeas Corpus* yazılı emriyle serbest bırakılmaları gerektiğini savunmuştur. Yürütme organı, mahkemelerin yargı yetkisinin olmadığı konusunda ısrar etmiştir. Ancak Yüksek Mahkeme, 6'ya 3 çoğunlukla verdiği tarihi kararda, yürütme organının bu iddiasını reddetmiştir. Mahkeme, yargı yetkisi sorununun, toprak egemenliği üzerinden değil, devletin fiili kontrolü üzerinden değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir. ABD'nin Küba ile yaptığı anlaşma uyarınca Guantanamo Körfezi üzerinde "tam yargı yetkisi ve kontrolü" sürekli olarak elinde tuttuğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, tutukluların vatandaşlığı veya resmi egemenlik statüsü ne olursa olsun, ABD'nin yasaları bu bölgede uygulanıyordu. Mahkeme, federal yasalar uyarınca, yabancı uyruklu kişilerin de *Habeas Corpus* başvurusunda bulunabileceğine ve Guantanamo'daki federal mahkemelerin bu başvuruları değerlendirme yetkisi olduğuna karar vermiştir. Bu karar, yürütme organının oluşturduğu hukuk duvarında büyük bir çatlak oluşturdu ve tutuklulara hukuki bir kapı aralamıştır (Briggs, 2021, s.14).

Rasul kararına tepki olarak Kongre, 2006 yılında Askeri Komisyonlar Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu kanun, Guantanamo'daki yabancı uyruklu tutukluların Habeas Corpus başvurusu yapma hakkını açıkça ortadan kaldırıyor ve davalarının sadece askeri komisyonlarca görüleceğini hükme bağlıyordu. Burada akıllara şu soru gelmektedir: *Bu durum, Kongre'nin, Anayasa'nın Habeas Corpus'un askıya alınmasına ilişkin yetkisini kullandığı anlamına mı geliyordu?* Boumediene v. Bush davası, bu anayasal krizi çözmek üzere Yüksek Mahkeme'nin önüne gelmiştir. Mahkeme, 5'e 4 çoğunlukla verdiği kararda, tarihi bir adım atarak üç kritik sonuca varmıştır. İlk olarak, Habeas Corpus hakkının anayasal bir hak olduğunu ve sadece yasal bir hak olmadığını vurgulamıştır. İkinci olarak, bir yerin "egemen ABD toprağı" olup olmamasının belirleyici olmadığını; asıl ölçütün, ABD'nin o bölge üzerindeki fiili kontrolü ve pratik imkanlar olduğunu belirtmiştir. Guantanamo'nun bu testi açıkça geçtiğini saptamıştır. Üçüncü ve en önemlisi, Kongre'nin çıkardığı yasanın, *Habeas Corpus* hakkını askıya almak için yetersiz olduğuna ve bu nedenle Anayasa'ya aykırı olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme, askıya alma yetkisinin ancak isyan veya işgal gibi olağanüstü durumlarda ve ancak "kamu güvenliği için gerekli olması" halinde kullanılabileceğini, bunun da askeri komisyonlar gibi alternatif bir yargılama mekanizmasının varlığının askıya alma için yeterli olmadığını belirterek, kuvvetler ayrılığı ilkesi uyarınca yürütme ve yasamanın yetkilerini sınırlamıştır (Siegert, 2022, s.39; Schroeder, 2021, s.52).

Rasul ve Boumediene kararları, ulusal güvenlik söylemi karşısında bireysel özgürlüklerin anayasal statüsünü netleştirmiştir. Bu kararlar, hiçbir bireyin, devlet tarafından hukukun korumasından tamamen yoksun bırakılamayacağı ilkesini tüm dünyaya ilan etmiştir.

Esasen, yürütme organının, "küresel savaş" gibi bir kavramı kullanarak anayasal sınırların ötesine geçme girişimleri, yargının nihai denetimi sayesinde anayasal çerçeveye oturtulmuştur. Ancak, bu hukuki zafer pratikte karmaşık sonuçlar da doğurmuştur. Guantanamo'daki birçok dava, istihbarat kaynaklarının hassasiyeti, tanıkların ulaşılamaz olması ve delillerin işkence yoluyla elde edilmiş olma ihtimali gibi nedenlerle çıkmaza girmiştir. Diğer yandan, bu kararlar, yürütme organını gözcü uygulamalarını gözden geçirmeye ve birçok tutukluyu serbest bırakmaya veya başka ülkelere devretmeye de zorlamıştır. Bu süreç, anayasal ilkelerin zaferini simgelemekle birlikte, ulusal güvenlik adına yürütülen fiili uygulamalar ile mahkemelerin hukuki idealizmi arasındaki derin uçurumu da gözler önüne sermiştir. Sonuç olarak, bu davalar, anayasanın sadece bir coğrafi sınırlar belgesi değil, aynı zamanda bir özgürlük ve insan onuru belgesi olduğunu ve bu değerlerin, devletin sınırlarının ötesine uzanan bir ahlaki ve hukuki sorumluluk yüklediğini göstermiştir (Spivak, 2023).

4. Karşılaştırmalı Analiz: Üç Cephede Tek Mücadele

Habeas Corpus yazılı emrinin Amerikan anayasal tarihindeki seyri, farklı zamanlarda, farklı gruplara ve farklı tehditlere karşı verilen bir dizi mücadeleden oluşan tek bir büyük hikayedir. *Ex parte Milligan*, *Zadvydas v. Davis*, *Jennings v. Rodriguez*, *Rasul v. Bush* ve *Boumediene v. Bush* davaları, her biri kendi bağlamında önemli olmakla birlikte, ancak bir arada analiz edildiklerinde bu "Büyük Yazılı Emir" in devlet iktidarına karşı nasıl bir nihai denge mekanizması işlevi gördüğü tam olarak anlaşılabilir. Bu karşılaştırmalı analiz, söz konusu davaları, önerilen üçlü çerçeve (*kapsam, bağlam, temel soru*) ışığında inceleyerek, *Habeas Corpus*'un Amerikan demokrasisindeki merkezi ve değişmez rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Görülecektir ki, ister bir iç savaşta ister bir göçmen krizinde veya küresel bir terörle mücadele savaşında olsun, temel mesele her zaman aynıdır: Keyfi devlet iktidarının sınırsız genişlemesine karşı bireyin özgürlüğünü hukuk yoluyla garanti altına almak.

Habeas Corpus hakkının kapsamındaki evrim, anayasal korumanın giderek genişleyen bir yelpazeye yayıldığına en açık kanıtıdır. *Ex parte Milligan* davası, hakkın en geleneksel ve en güçlü şekliyle uygulandığı alanı temsil eder: *ABD vatandaşları*. Burada mahkeme, vatandaşların sivil mahkemelerin korumasından askeri bir rejim lehine feragat edemeyeceğini kesin bir dille hükme bağlamıştır. Vatandaşlık, anayasal güvencelerin en sağlam şekilde uygulandığı statüdür. *Zadvydas ve Jennings* davaları ise, bu hakkın kapsamını ABD topraklarındaki yabancılar ve göçmenlere doğru genişletmiştir. *Zadvydas* kararı, göçmenlik statüsü ne olursa olsun, fiziksel olarak ABD sınırları içinde bulunan her bireyin, süresiz ve keyfi gözcüye karşı anayasanın yasal usul ilkesi (*due process*) ile korunduğunu ilan etmiştir. Bu, hakkın coğrafi mevcudiyet üzerinden tanımlandığı bir aşamadır. Nihayet, *Rasul ve Boumediene* kararları, bu kapsamı en radikal şekilde genişleterek, ABD toprakları dışında tutulan yabancı uyruklu "düşman savaşçıları" dahi içerecek şekilde yorumlamıştır. Burada belirleyici olan faktör, kişinin vatandaşlığı veya bulunduğu yerin resmi egemenlik statüsü değil, ABD devletinin o kişi üzerindeki fiili kontrolüdür. Bu üçlü aşama, *Habeas Corpus* korumasının vatandaşlıktan bağımsız olarak, devletin kontrolü altına giren her bireye doğru evrensel bir

insan hakkı olarak genişletilmesi çabasını yansıtır (Cohen, 2023, s.89; Hlass ve Yanik, 2023, s.205).

Her bir dava, ulusal bir kriz bağlamında şekillenmiştir ve yürütme organı, her seferinde bu kriz ortamını yetkilerini genişletmek için bir gerekçe olarak kullanmıştır. Ancak Yüksek Mahkeme'nin bu krizlere verdiği yanıtlar, bağlama göre önemli farklılıklar göstermiştir. Milligan davası, İç Savaş gibi bir varoluşsal krizin hemen ardından gelmesine rağmen, mahkeme olağanüstü halin anayasal düzeni tamamen askıya alamayacağı konusunda net ve kesin bir tavır almıştır. Burada mahkeme, kriz sonrası bir normalleşme ve anayasal düzene dönüş sürecinin bir parçasıdır. *Zadvydas ve Jennings* davaları, devam eden bir göçmenlik krizi bağlamında ortaya çıkmıştır. Mahkeme, *Zadvydas*'ta, yürütmenin göçmenlik alanındaki geniş takdir yetkisine anayasal bir sınırlama getirmiş; ancak *Jennings*'te, bu alandaki nihai düzenleme sorumluluğunu, siyasi olarak daha hesap verilebilir olan Kongre'ye bırakmıştır. Bu, mahkemenin, devam eden ve siyaseten son derece hassas bir krizde, doğrudan müdahale yerine ihtiyatlı bir dengeleme rolünü benimsediğini gösterir. *Rasul ve Boumediene* ise, küresel terörle mücadele savaşı gibi, devletin geleneksel savaş ve güvenlik paradigmasını kökten değiştiren bir bağlamda karara bağlanmıştır. Mahkeme, yürütme organının "savaş" retorikleriyle mutlak bir yetki alanı yaratma girişimine karşı çıkarak, anayasanın sınır ötesinde de geçerli olduğunu ilan etmiş ve kuvvetler ayrılığı ilkesi uyarınca yargının nihai denetleyici rolünü vurgulamıştır. Her bağlam, mahkemeden farklı bir stratejik müdahale gerektirmiş, ancak nihai amaç hep aynı kalmıştır: *Keyfi iktidarı sınırlamak* (Nelson, 2010, s.301).

Bu dava örnekleri, ABD Yüksek Mahkemesi'nin anayasal demokrasideki rolüne dair derin bir tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Mahkeme, bu davalarda saf bir hukuk yorumcusu mu olmuştur, yoksa kaçınılmaz bir şekilde politik bir aktöre mü dönüşmüştür? Gerçek, bu ikiliğin ötesindedir. Mahkeme, her davada anayasa ve kanun metinlerini titizlikle yorumlamıştır. Milligan'da sivil mahkemelerin işler durumda olması gerçeğini, *Zadvydas*'ta "makul süre" yorumunu, *Jennings*'te kanunun kefalet hakkını açıkça düzenlememiş olmasını ve *Boumediene*'de "fiili kontrol" testini hukuki argümanların merkezine oturtmuştur. Ancak, bu yorumları yaparken kaçınılmaz olarak derin politik sonuçları olan kararlar vermiştir. Milligan, İç Savaş sonrası yeniden yapılanma siyasetini etkilemiştir. *Zadvydas ve Jennings*, göçmenlik politikasının temelini oluşturmuştur. *Rasul ve Boumediene* ise, ulusal güvenlik stratejisini ve Amerika'nın dünyadaki imajını doğrudan etkilemiştir. Dolayısıyla mahkeme, "politik" bir aktör değil, ancak kararları "politik sonuçlar doğuran" bir anayasal yorumcudur. Rolü, siyasi iradeyi uygulamak değil, onu anayasal çerçeve içinde tutmaktır. *Jennings* kararında Kongre'yi harekete geçmeye zorlayarak dolaylı, *Boumediene* kararında yürütme yetkisini doğrudan sınırlandırarak ise doğrudan bir etki yaratmıştır. Her iki durumda da, nihai hedefi, siyasi sürecin anayasal ilkeleri ihlal etmesini engellemektir.

Neticede, bu karşılaştırmalı analiz, *Habeas Corpus* mücadelesinin, devletin farklı tezahürleriyle (askeri, idari, güvenlik) bireyin özgürlüğü arasında süregelen tek ve sürekli bir mücadele olduğunu göstermektedir. Bu mücadelede Yüksek Mahkeme, ne tarafsız bir yorumcu ne de saf bir politik aktördür. O, anayasal demokrasinin bekçisi olarak, siyasi organların kriz zamanlarında genişlettiği yetkileri, anayasanın ebedi özgürlük ilkeleri ışığında denetleyen ve

dengeleyen bir kurumdur. Bu rollerin evrimi, anayasanın ölü bir metin değil, ulusun tarihsel deneyimleriyle sürekli olarak yeniden yorumlanan ve zenginleştirilen dinamik bir sosyal sözleşme olduğunun en güçlü kanıtıdır.

Habeas Corpus'un bu üçlü analizi, Amerikan anayasal demokrasisinin doğasına dair daha derin soruları gündeme getirmektedir. İlk olarak, bu kararların bütünü, anayasanın "yaşayan bir belge" olduğu yönündeki anayasal yorumlama teorisini güçlü bir şekilde desteklemektedir. Milligan, Zadvydas ve Boumediene davaları, anayasanın sabit, tarihsel bir metin olarak okunamayacağını, aksine, ulusun karşılaştığı yeni ve öngörülemez tehditlere (ister isyan, ister kitlesel göç, ister küresel terör olsun) cevap verecek şekilde, her nesil tarafından yeniden yorumlanması gereken dinamik bir ilkeler bütünü olduğunu göstermiştir. Mahkeme, "yasal usul" ve "*Habeas Corpus*" gibi anayasal kavramların özünü, 19. yüzyıldaki iç savaş koşullarından 21. yüzyıldaki küresel terörle mücadele gerçekliğine kadar korumuş, ancak bu kavramların uygulama alanını ve kapsamını, değişen koşulları yansıtabilecek şekilde genişletmiştir. Bu evrimsel yaklaşım, anayasanın, geçici politik çoğunlukların keyfi uygulamalarına karşı kalıcı bir özgürlük kalkanı olarak işlev görmesini sağlamıştır. Bu süreklilik ve uyum sağlama kabiliyeti, ABD Anayasası'nın neden dünyanın en eski yazılı anayasası olarak ayakta kaldığının temel açıklamalarından biridir.

İkinci bir tartışma noktası, bu kararların, ulusal güvenlik ve bireysel özgürlükler arasındaki kaçınılmaz gerilimi asla nihai olarak çözmediği, ancak bu gerilimi yönetmek için bir çerçeve sağladığıdır. Her bir dava, yürütme organının ulusal güvenlik endişelerini tamamen görmezden gelmemiş, ancak bu endişelerin mutlak bir şekilde önceliklendirilmesine izin vermemiştir. Milligan, isyan tehdidini ortadan kaldırma ihtiyacını kabul etmiş, ancak bunun sivil mahkemeleri tamamen devre dışı bırakarak yapılamayacağını hükme bağlamıştır. Zadvydas, devletin sınır dışı etme yetkisini sorgulamamış, ancak bu yetkinin süresiz gözaltına dönüşmesini engellemiştir. Boumediene, ülkeyi terör tehdidinde karşı savunma hakkını ortadan kaldırmamış, ancak bu mücadelenin hukuk dışı bir alanda yürütülemeyeceğini ilan etmiştir. Bu diyalektik ilişki, özgürlük, güvenlik ikileminin sıfır toplamlı bir oyun olmadığını göstermektedir. Mahkeme, mutlak güvenlik arayışının nihayetinde özgürlüğü yok ederek ulusu zayıflatacağı, ancak mutlak özgürlüğün de istikrarsızlığa yol açabileceği gerçeğinden hareketle, her iki değer arasında pratik bir denge kurulması gerektiğini ima etmektedir. Bu, anayasal bir dengeleme sanatıdır (Aleinikoff, 2001, s.631).

Nihayet, bu karşılaştırmalı analiz, demokratik sistemlerde yargının rolüne dair normatif bir soruyu gündeme getirmektedir: Yargı, siyasi olarak hesap verilebilir olmayan bir kurum olarak, bu denli temel haklara ilişkin konularda son sözü söyleme yetkisini nereden alır? Jennings davasında olduğu gibi, mahkeme bazen ihtiyatlı davranarak sorumluluğu Kongre'ye devretse de, Boumediene'de olduğu gibi, diğer zamanlarda yürütme ve yasamanın ortak iradesine rağmen anayasal bir ilkeyi dayatmıştır. Bu durum, "karşı, çoğunlukçu güçlük" (*counter-majoritarian difficulty*) olarak bilinen klasik sorunu yeniden canlandırmaktadır. Ancak buradaki argüman, yargının meşruiyetinin, seçimle gelenleri memnun etmekten değil, anayasanın temel ilkelerine ve hukukun üstünlüğüne bağlı kalmaktan geldiğidir (Frost ve Lindquist, 2010, s. 721-723). Milligan, Zadvydas ve Boumediene kararları, kısa vadeli politik

popülariteye direnmenin ve çoğunluğun önyargularından veya korkularından kaynaklanan adaletsizliklere karşı azınlık haklarını (*hatta düşman olarak görülenlerin haklarını*) korumanın örnekleridir. Bu nedenle, yargının bu rolü, bir demokrasinin kendi kendini yok etmesini engelleyen ve onun ahlaki temelini güçlendiren vazgeçilmez bir denetim ve denge mekanizmasıdır. Sonuç olarak, bu üç cephede verilen mücadele, özgürlüğün, verili bir durum değil, her neslin devlet iktidarının sürekli genişleme eğilimine karşı tetikte olmasını ve hukuk yoluyla direnmesini gerektiren sürekli bir kazanım olduğunun güçlü bir hatırlatıcısıdır.

Göçmenlik hukuku, siyasi dalgalanmalara ve kamuoyunun değişen tepkilerine en açık olan hukuk alanlarından biridir. Bu belirsizlik ortamında, yasama ve yürütme organlarının göçmenlerin temel haklarına yönelik keyfi veya orantısız kısıtlamalar getirmesi riski her zaman mevcuttur. Tam da bu noktada, *Habeas Corpus* yazılı emri ve bu konuda geliştirilen içtihat hukuku, göçmenlerin özgürlüklerini korumak için vazgeçilmez bir denge mekanizması işlevi görmüştür. *Zadvydas v. Davis* (2001) kararı, bu bağlamda bir dönüm noktası oluşturarak, göçmenlik statüsü ne olursa olsun, fiziksel olarak ABD sınırları içinde bulunan her bireyin anayasanın yasal usul (due process) korumasından yararlandığını kesin bir şekilde hükme bağlamıştır. Bu karar, salt bir hukuki prensip olmanın ötesine geçerek, pratikte binlerce göçmenin belirsiz ve süresiz gözaltından kurtularak özgürlüğüne kavuşmasını sağlamıştır. Mahkeme, göçmenlik yasalarını anayasal bir çerçeve içinde yorumlayarak, yürütme organının sınırsız bir gözaltı yetkisinin olmadığını ve idari işlemlerin bile anayasanın temel adalet standartlarına tabi olduğunu tüm devlete ilan etmiştir. Bu durum, içtihat hukukunun, siyasi organların eylemlerini doğrudan şekillendirerek somut ve olumlu sonuçlar doğurabileceğinin çarpıcı bir kanıtıdır (Martin, 2001, s.53).

İçtihadın bir diğer önemli katkısı, göçmenlik sistemindeki hukuki belirsizlikleri azaltarak daha öngörülebilir ve adil bir yapı inşa etmeye yardımcı olmasıdır. *Zadvydas* kararının getirdiği "makul süre" prensibi (*pratikte altı ay olarak yorumlanmıştır*), gözaltı sürelerine dair net bir yasal standart oluşturmuş ve hem göçmenlere hem de avukatlarına, gözaltının hukuliliğini sorgulamak için somut bir dayanak sağlamıştır. Bu standart, keyfiliği azaltmış ve göçmenlik makamlarının, sınır dışı etme işlemlerini makul bir süre içinde tamamlama yükümlülüğünü hatırlatmıştır. Benzer şekilde, *Jennings v. Rodriguez* (2018) davası, her ne kadar kefalet hakkını tanımamış olsa da, sorunu açıkça Kongre'nin önüne sermiş ve yasama organını, uzun süreli gözaltı konusunda net kurallar koymaya zorlayarak bir tartışma başlatmıştır. Dolayısıyla, içtihat hukuku, yasama organını harekete geçmeye ve daha insani bir göçmenlik rejimi oluşturmaya yönlendiren bir katalizör görevi üstlenmiştir. Mahkemeler, anayasal çerçeveyi çizerek, politikacılar için asgari bir insan hakları tabanı oluşturmuş ve bu sınırların dışına çıkmalarını engellemiştir. Bu, yargının, siyasi sürecin ihmalkârlığı veya kasıtlı keyfiliği karşısında bir güvenlik ağı olarak çalıştığını göstermektedir (Schroeder, 2022, s.234).

Bu içtihatların en derin etkisi, göçmenlere hukuki bir kimlik ve tanınma bahşetmesidir. Yürütme organı, göçmenleri çoğu zaman bir "istatistikler", "sorunlar" veya "tehditler" kümesi olarak görebilmekte ve bireysel insanlıklarını ve hikayelerini görmezden gelebilmektedir. Ancak bir *Habeas Corpus* başvurusu, bir göçmenin, devletin karşısında bir "dava" olarak yer almasını ve bireysel durumunun bir yargıç tarafından dinlenmesini ve değerlendirilmesini

sağlar. *Zadvydas* kararı, hukuk önünde bir göçmenin sadece bir "sınır dışı edilecek kişi" değil, aynı zamanda "özgürlük hakkı" olan bir birey olduğunu kabul etmiştir. Bu hukuki tanınma, göçmenlerin toplumdışlaştırılmasına (*marginalization*) karşı güçlü bir panzehirdir (Jagodinsky, 2025, s. 89). Neticede, *Habeas Corpus* içtihadı, göçmenlik politikasını sadece sınır kontrolü ve egemenlik meselesi olmaktan çıkarıp, aynı zamanda temel haklar ve insan onuru meselesi haline getirmiştir. Bu içtihatlar, devletin en geniş takdir yetkisine sahip olduğu bu alanda dahi, hukukun üstünlüğünün ve anayasal sınırlamaların geçerli olduğunu hatırlatarak, daha adil, öngörülebilir ve insan haklarına saygılı bir göçmenlik sisteminin inşasına paha biçilmez bir katkı sağlamıştır.

Sonuç

Amerikan anayasal tarihi boyunca *Habeas Corpus* yazılı emrinin izlediği seyir, devlet iktidarının doğası gereği genişlemeye meyilli olduğu ve bireyin özgürlüğünün ise bu iktidara karşı sürekli bir savunmaya ihtiyaç duyduğu gerçeğinin güçlü bir teyididir. Ex parte Milligan'dan *Boumediene v. Bush*'a uzanan bu hukuki yolculuk, "Büyük Yazılı Emir" in (*The Great Writ*) statik ve değişmez bir kural olmadığını, aksine, ulusun karşılaştığı her yeni kriz ve meydan okuma karşısında yeniden yorumlanan ve yeniden canlandırılan dinamik bir anayasal ilke olduğunu ortaya koymaktadır (Modjeska, 2010, s.8-11). Bu çalışma, *Habeas Corpus*'un bu evrimini, vatandaşlar, göçmenler ve sınır ötesindeki tutuklular olmak üzere üç temel grup üzerinden inceleyerek, anayasal korumanın kapsamının nasıl genişlediğini ve derinleştiğini analiz etmiştir. Buradaki nihai değerlendirme; bu ilkenin, devletin her türlü keyfi gözetli girişimine karşı en etkili hukuki kalkan olmaya devam ettiğini ve Amerikan demokrasisinin can damarlarından birini oluşturduğunu açıkça göstermektedir.

Habeas Corpus'un Amerikan hukukundaki evrimi, anayasal demokrasilerde özgürlüğün ancak sürekli bir mücadeleyle korunabileceğine dair çarpıcı bir örnektir. Bu evrimin ilk aşaması, *Ex parte Milligan* (1866) davası ile iç savaş gibi en olağanüstü koşullarda dahi sivil mahkemelerin üstünlüğünün ve yürütme yetkisinin sınırlarının tesis edilmesiyle karakterize edilir. Bu karar, anayasanın bir kriz anında bile askıya alınamayacak temel bir metin olduğu prensibini perçinlemiştir. İkinci aşama, göçmenlik hukuku alanında yaşanmıştır. *Zadvydas v. Davis* (2001) kararı, anayasanın yasal usul güvencesinin, ülke sınırları içindeki her birey için, vatandaşlık statüsünden bağımsız olarak geçerli olduğunu ilan ederek, belirsiz ve süresiz gözetli anayasal bir sınırlama getirmiştir. *Jennings v. Rodriguez* (2018) ise, bu alandaki nihai düzenleme sorumluluğunun siyasi iradeye, yani Kongre'ye ait olduğunu hatırlatarak, yargının denetleyici rolünün sınırlarını göstermiştir. Üçüncü ve en radikal aşama ise, *Rasul v. Bush* (2004) ve *Boumediene v. Bush* (2008) kararlarıyla yaşanmıştır. Bu kararlar, anayasanın koruyucu şemsiyesinin, ABD'nin fiili kontrolü altındaki her yeri ve her kişiyi kapsayacak şekilde coğrafi sınırların ötesine genişletilmesini sağlamıştır. Bu üçlü evrim, *Habeas Corpus*'un, dar anlamda bir vatandaşlık hakkı olmaktan çıkıp, devletin kontrolü altına giren her bireyin sahip olduğu evrensel bir insan hakkına doğru gelişimini simgelemektedir.

Çalışmanın merkezinde yer alan temel argüman, *Habeas Corpus* mücadelesinin, özünde, devletin gücü ile bireyin özgürlüğü arasındaki kadim ve sürekli bir mücadele olduğudur. Bu mücadele, her ulusal krizde, ister iç savaş, ister göçmen akını, ister terörle mücadele olsun, yeniden ortaya çıkmaktadır. Yürütme organı, her seferinde, ulusal güvenlik, kamu düzeni veya sınır kontrolünü gerekçe göstererek yetkilerini genişletme eğiliminde olmuştur. Buna karşılık, yargı organı, her zaman aynı güç ve netlikte olmasa da, anayasanın çizdiği sınırları hatırlatma ve keyfi iktidara karşı bireyi koruma görevini üstlenmiştir. Milligan, askeri iktidara karşı sivil özgürlükleri; Zadvydas, idari gözaltının sonsuzluğuna karşı bireyin özgürlük hakkını; Boumediene ise, mutlak yürütme yetkisi iddiasına karşı hukukun üstünlüğünü savunmuştur. Bu kararlar, bir demokraside iktidarın asla mutlak olamayacağını, her zaman anayasal ve yargısal denetime tabi olduğunu vurgular. Bu, statik bir denge değil, dinamik ve sürekli bir pazarlık sürecidir. Bireyin özgürlüğü, verili bir durum değil, her neslin, devletin sürekli genişleme eğilimine karşı tetikte olmasını ve hukuk yoluyla direnmesini gerektiren sürekli bir kazanımdır.

Geleceğe bakıldığında, *Habeas Corpus*'un, yeni ve karmaşık ulusal güvenlik ve göçmenlik zorlukları karşısında uyum sağlama ve direnme kapasitesi test edilmeye devam edecektir. İlk olarak, yapay zeka ve algoritmik karar alma mekanizmalarının göçmenlik ve güvenlik alanlarında giderek daha fazla kullanılması, *Habeas Corpus*'un geleneksel yapısı için yeni bir meydan okuma oluşturmaktadır. Bir bireyin gözaltına alınma veya sınır dışı edilme kararı, şeffaf olmayan bir algoritma tarafından verildiğinde, bir yargıç bu kararın "makul gerekçelerini" nasıl inceleyecektir? Geleneksel *Habeas Corpus* incelemesi, bu yeni dijital gözaltı biçimlerine cevap vermek için evrilmek zorunda kalacaktır. İkinci olarak, iklim değişikliği kaynaklı kitlesel göç hareketleri, mevcut uluslararası ve ulusal hukuk çerçevelerini zorlayacaktır. "İklim mültecileri" gibi yeni kategoriler ortaya çıktığında, bu kişilerin gözaltına alınmalarına karşı *Habeas Corpus* ne ölçüde bir koruma sağlayabilecektir? Bu önemli bir soru olacaktır. Buradaki üçüncü bir meydan okuma ise, ulusal güvenlik devletin sürekli genişleyen kapsamından kaynaklanmaktadır. Siber savaş, hibrit tehditler ve yabancı müdahale gibi yeni tehdit biçimleri, yürütme organını yeniden olağanüstü yetkiler talep etmeye sevk edebilir. *Boumediene* kararının ruhu, bu tür yetkilerin de anayasal bir çerçeve içinde kalmaya devam etmesini gerektirmektedir (Jastram, 2024, s.316; Meltzer, 2008, s.34).

Habeas Corpus'un geleceği, onun bu yeni gerçekliklere uyum sağlama yeteneğine bağlı olacaktır. Ancak tarih, bu kadim hukuk enstrümanının son derece dirençli ve uyumlu olduğunu göstermiştir. Temel işlevi ,devlete, bir bireyi neden özgürlüğünden alıkoyduğunu makul bir şekilde açıklama yükümlülüğü getirmek, her çağda geçerliliğini korumaktadır. Bu çalışmanın incelediği dava örnekleri, bir demokrasinin gücünün, en karanlık zamanlarda dahi hukukun üstünlüğüne ve bireyin onuruna olan bağlılığından geldiğinin kanıtıdır. *Habeas Corpus*, bu bağlılığın en somut ifadesi olarak, Amerikan anayasal sisteminde, devletin sınırsız gücüne karşı özgürlüğün nihai muhafızı olmaya devam edecektir. Değişmeyen ilke, özgürlüğün korunmasıdır; genişleyen alem ise, bu ilkenin uygulandığı kişilerin, mekanların ve tehditlerin sürekli evrenidir.

Kaynakça

- Aleinikoff, T. A. (2001). Detaining plenary power: The meaning and impact of *Zadvydas v. Davis*. *Georgetown Immigration Law Journal*, 16, 365.
- Arkin, M. M. (1995). Ghost at the banquet: Slavery, federalism, and habeas corpus for state prisoners. *Tulane Law Review*, 70, 1.
- Bianco, J. (2017). Chance to change: *Jennings v. Rodriguez* as a chance to bring due process to a broken detention system. *Duke Journal of Constitutional Law & Public Policy Sidebar*, 13, 37.
- Briggs, B. (2021). Keeping liberty at bay: How the United States' Guantanamo Bay detention facility violates detainees' rights by limiting habeas corpus protections and how a 1979 Supreme Court case can provide a solution. *Berkeley Journal of Criminal Law*, 26, 1.
- Chesney, R. M. (2008). *Boumediene v. Bush*. *American Journal of International Law*, 102, 848.
- Cohen, A. (2023). The right to counsel for habeas proceedings. *Minnesota Law Review Headnotes*, 108, 87.
- Davis, M. J. (2024). The suspension clause, and Lincoln's possible constitutional abrogation. *International Journal of Legal Studies (IJOLS)*, 18(2), 13–25.
- Faith, R. O. (2018). *'This despotic and arbitrary power': British diplomacy and resistance in the habeas corpus controversy of the American Civil War* (Doctoral dissertation, University of Akron).
- Fallon, R. H., Jr. (2010). The Supreme Court, habeas corpus, and the war on terror: An essay on law and political science. *Columbia Law Review*, 110, 352.
- Federman, C. (2010). Habeas corpus in the age of Guantánamo. *Annals of the Faculty of Law in Belgrade – Belgrade Law Review*, 58(3), 215–234.
- Frost, A., & Lindquist, S. A. (2010). Countering the majoritarian difficulty. *Virginia Law Review*, 719–797.
- Glass, A. S. (1934). Historical aspects of habeas corpus. *St. John's Law Review*, 9, 55.
- Hafetz, J. (2011). Calling the government to account: Habeas corpus in the aftermath of *Boumediene*. *Wayne Law Review*, 57, 99.
- Hlass, L. L., & Yanik, M. (2023). Studying the hazy line between procedure and substance in immigrant detention litigation. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, 58, 203.
- Jackson, J. D. (2004). The power to suspend habeas corpus: An answer from the arguments surrounding *Ex Parte Merryman*. *University of Baltimore Law Review*, 34, 11.
- Jagodinsky, K. (2025). Special issue introduction: The many faces of habeas corpus in the American West. *The Western Historical Quarterly*, 56(2), 87–92.
-

- Jastram, K. (2024). Climate change and cross-border displacement: What the courts, the administration, and Congress can do to improve options in the United States. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 56, 309.
- Jordan, D. (2002). *Zadvydas v. Davis*. *Washington and Lee Race & Ethnic Ancestry Law Journal*, 8, 107.
- Larkin, P. J. (2021). The reasonableness of the "reasonableness" standard of habeas corpus review under the Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996. *Case Western Reserve Law Review*, 72, 669.
- Margulies, P. (2019). The boundaries of habeas: Due process, the suspension clause, and judicial review of expedited removal under the Immigration and Nationality Act. *Georgetown Immigration Law Journal*, 34, 405.
- Martin, D. A. (2001). Graduated application of constitutional protections for aliens: The real meaning of *Zadvydas v. Davis*. *The Supreme Court Review*, 2001, 47–137.
- Medrano, M. P. (2018). Not yet gone, and not yet forgotten. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 108(3), 597–638.
- Meltzer, D. J. (2008). Habeas corpus, suspension, and Guantanamo: The *Boumediene* decision. *The Supreme Court Review*, 2008(1), 1–59.
- Meyerstein, A. (2007). The law and lawyers as enemy combatants. *University of Florida Journal of Law & Public Policy*, 18, 299.
- Mishkin, P. J. (1965). Foreword: The high court, the great writ, and the due process of time and law. *Harvard Law Review*, 79, 56.
- Modjeska, J. (2010). The privilege of the writ: The Supreme Court and post-9/11 detainee habeas corpus entitlement. *SSRN Electronic Journal*. <https://ssrn.com/abstract=1672941>
- Motomura, H. (2005). Immigration law and federal court jurisdiction through the lens of habeas corpus. *Cornell Law Review*, 91, 459.
- Nelson, L. R. (2010). Territorial sovereignty and the evolving *Boumediene* factors: *Al Maqaleh v. Gates* and the future of detainee habeas corpus rights. *University of New Hampshire Law Review*, 9, 297.
- Neuman, G. L. (2010). Habeas corpus suspension clause after *Boumediene v. Bush*. *Columbia Law Review*, 110, 537.
- Pope, J. (2005). Opening the flood gates: *Rasul v. Bush* and the federal court's new world-wide habeas corpus jurisdiction. *Northern Illinois University Law Review*, 26, 331.
- Rolston, R. J., & Davidson, R. M. (2023). Habeas corpus: The great writ shines on. *The UWI St. Augustine Law Journal*, 1(1), 47–64.
- Satija, S. Y. (2004). Deciding the issue of the legality of indefinite detention of inadmissible aliens one year after *Zadvydas v. Davis*: The Ninth Circuit broadens the rights afforded to individuals not legally admitted to the United States (*XI v. INS*, 298 F.3d 832 (9th Cir. 2002)). *Washington University Global Studies Law Review*, 3, 251.
-

Schroeder, J. J. (2021). Conservative progressivism in immigrant habeas court: Why *Boumediene v. Bush* is the baseline constitutional minimum. *Harbinger*, 45, 46.

Schroeder, J. J. (2022). Why cost/benefit balancing tests don't exist: How to dispel a delusion that delays justice for immigrants. *West Virginia Law Review*, 125, 183.

Siegert, C. J. (2022). From the Magna Carta to the MCA: The development of the right to habeas corpus for enemy combatants of the United States. *Bellarmino Law Society Review*, 12(1), 36–53.

Sloss, D. (2004). Availability of U.S. courts to detainees at Guantanamo Bay Naval Base—Reach of habeas corpus—Executive power in war on terror (*Rasul v. Bush*). *American Journal of International Law*, 98, 788.

Spivak, R. (2023). Summary: Resting in part on President Trump, 11 Guantanamo detainees petition for habeas. *Lawfare*. <https://www.lawfareblog.com>

Wert, J. J. (2023). *Habeas corpus in America: The politics of individual rights*. University Press of Kansas.

Yoo, J. (2009). Lincoln and habeas: Of *Merryman*, *Milligan*, and *McCardle*. *Chapman Law Review*, 12(3), 1–29.
